ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԱՐՑԱԽԻ ՄԱՍԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոնէն ետք դարձեալ Արցախի հարցը ազգային և միջազգային բեմերու վրայ այժմէութիւն ստացաւ: Կը խօսուի, կը գրուի անոր մասին տարբեր հայեցակէտերով: Հայկական հայեցակէտը պահանջքը կը զգացնէ օտարներուն ծանօթացնելու և ներկայացնելու: Համալսարանական շրջանակներէն ներս թէ հանրային կարծիքին մօտ, ճիշդ և հարազատ պատկերացումը անպայման կը ծառայէ Արցախի դատին: Կը մնայ, որ հայագաղութներու մէջ մեր համալսարանական մտաւորականութիւնը դեր մը ունենայ, որ անժխտելի է: Մեկնելով յատկապէս Արցախի հարցին միջազգային գետնի վրայ չարափոխութիւններէն և միտումնաւոր քարոզչական լրատուութիւններէն:

Այս տեսակէտով դրական էր Լիբանանեան Ամերիկեան Համալսարանի [L. A. U.] Humanities բաժանմունքին նախաձեռնութեամբ 3 Յունուար, 1997-ին տեղի ունեցած օգտաշատ դասախօսութիւնը՝ Արցախի մասին: Դասախօսն էր Window թերթի խմբագիր, երիտասարդ մտաւորական Հրաչ Չիլինկիրեան, որ երրորդ տարին ըլլալով Լոնտոնի համալսարանին մէջ կը պատրաստէ Դոկտորայի թէզը՝ Արցախի մասին:

Լիբանանեան Ամերիկեան Համալսարանի դասախօսական սրահը լեցուն էր այդ օր հայ և տեղացի համալսարանականներէ, փրոֆ.ներէ: Ձեռնարկին բացումը ընելով հանգամանօրէն դասախօսը ներկայացուց Դոկտ Սէմիրա Աղասի:

Հրաչ Չիլինկիրեան ներկաներուն ծանօթացուց Արցախի պատմա-մշակութային անցեալն ու ներկան, պարզելով իր գիտական թէզին հիմնական ուղղութիւնները, որոնք կը զարգանան ընկերաբանական տեսանկիւնէ: Համոզիչ կերպով բնութագրեց Արցախի հարցին ոչ-կրօնական բնոյթը՝ որ չարաշահուած է յաճախ: Ունկնդիրներու մէջ գտնուող այլակրօնները լուսաբանելով, լաւապէս տպաւորուեցան ներկայացուած ձեւէն, որոնք իրենց գնահատանքը արտայայտեցին դասախօսութենէն ետք իրենց արտայայտած միտքերով և կատարած հարցադրումներով:

Հարցումներուն եւս սպառիչ և համոզիչ պատասխաններով հիւր դասախօսը կարճ ատենուան մէջ գոհացում տուաւ ներկայ մտաւորականներուն և համալսարանական երիտասարդութեան:

Լիբանանեան Ամերիկեան Համալսարանի դասախօսական ձեռնարկը, Արցախի այսօրուան իրավիճակին շուրջ, իր նպատակին ծառայեց յատկապէս իր օտարներուն ուղղուած ըլլալու հանգամանքով:

ՍԻԱՄԱՆԹՕՅԻ «ԿԱՐՄԻՐ ԼՈՒՐԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄԷՍ»Ի

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒ 4

Սիրելի Շահէ,

Ստացայ Մելգոնեան կարօտակէզ նամակդ: Բուրումնաւէտ պարունակութեան հետ յատկանշական պատասխանդ՝ իւրայատուկ և գիտարար էր...: Ահա, թէ ինչպէս է, որ առոք գաղափարականութեամբ թրծուած մեր երիտասարդութիւնը անզգալաբար մուտք կը գործէ Ազգային-Գրական Անդաստանէն ներս: Ապրիս:

Մեծարեալիդ հետ կարծիքներու փոխանակման խաչմերուկին վրայ, Հայ ուսուցիչին անակնկալ երեւումը եթէ, քու կողմէդ, սիրոյ և յարգանքի զեղում մըն էր, բնական պիտի ըլլար, որ մշակուած ու բարեկիրթ անձնաւորութեան մը կողմէն ան եկած ըլլար, նրբամտութեան արձագանգի մը յագեցումով: Այդպէս չէ եղած. խանծուած բառեր լսուած են. —«...Ուսուցիչ ըսուածը եթէ գրքերու հեղինակ չէ... ինչի՞ս Ուսուցիչն է...: Ի՛նչ ուսուցիչ... Ի՛նչ մանկավարժ...»: Եւ բռնկումի կայծը մոխիրէն ցատկելով ինկեր՝ հրդեհեր է ներաշխարհդ...: Ճեշտակի է հակահարուածդ, մխրճուեր է *մեղալոմանիին* կեդրոնը...: —«Կրնա՞ք ցոյց տալ Սոկրատէսի մատենաշարքը...: Եւ շատ աւելի ուժգին՝ «... Ձեր Պաշտամունքներուն առիթներով, հազար-հազարերորդ անգամներ կրկնած էք Սրբալոյս Պատգամները մեր Տիրոջ շրթներէն հասած. արդեօք ո՞ւր կը գտնուին այդ Համայնագիտարանները՝ Լոնտո՞ն, Փարի՞զ, Հռո՞մ թէ՞ Պեռլին...: Խօսքերուդ վարար ընթացքը կանգ չէ առած:

«... Ձեր ակնարկած ԳՐՔԵՐԸ միթէ անո՞նք են, որ՝ ԹՈՒՂԹ ԵՆ, *Մելան* են ու *տողաշարուած* տառատեսակներ...: Թէ՞ հեղինակային *խմորումները*, սրտի *բաբախումները* կամ *ոգեհանդի* ճախրանքները, որոնք ՆԻՒԹ- ին հետ ոչ մէկ կապ ունին, բացի Գորդեան հանգոյցի մնայուն դեր խաղալէ...:

Թէ՝ իմ ուսուցիչը գրքերու հեղինակ չէ՝ հապա ի՞նչ եմ ես: Չէ՞ք խորհիր, որ իմ էութեամբս ամբողջական ՀԱՏՈՐ մըն եմ...: Դուք, յարգարժան Մեծարեալ՝ քսաներեք տարիներէ ի վեր կը կարդաք զիս, և որպէս արդիւնքը ձեր համոզումներուն՝ տարի մը առաջ և ձեր իսկ առաջարկով Պոնն-ի կեդրոնը որոշեց՝ այս Միջազգային Հիմնարկին Ընդհանուր Վարիչ-Պատասխանատուի դերը վստահիլ ինծի...: Ձեր շնորհակալ միջամտութեան արդիւնք է նաեւ, ազգակիցներուս՝ Ցասմիկի, Նուարդի և Վաչէի վստահիլ խորհրդապահական պաշտօններ, ազատ նախաձեռնութիւններու հիմնական որոշումներով...: Անոնք ու ես, տարբեր *տպարաններէ* լոյս տեսած հատորիկներ ըլլալով հանդերձ, չորսիս ալ հեղինակը՝ ձեր խօսքերով *աննշան* մանկավարժ նոյն ուսուցիչն է...: Ու կամուրջին տակէն շարունակելով հոսքդ.

«...Թոյլ տուէք, որ միայն քառորդ ժամուան մը համար միասին բարձրանանք վեր՝ Արեւելեան ժողովուրդներու բաժանմունքը, գուցէ ձեր հեղինակութիւններէն *անցք* մը վկայութիւն տայ մեր տեսակէտներու տարբերութեան...:

«... Սա նմոյշները կը պատկանին այն Ազգերուն, որոնց հետ մենք՝ տաք ու պաղ օրեր ապրած ենք...: Անոնք ներկայիս գոյութիւն չունին...: Սա բաժանմունքը Ձեզի քաջ ծանօթ է, ՄԵՐ ՈՍԿԵԴԱՐԻ շրջանն է: Պատմահայր Խորենացին եղած է Ձեր՝ ՀՈՒՄ նիւթերէն մէկը...: ...Այս երկու շարքերը կը սկսին Ձեր Փառաբանած Մեծահռչակ ՆԱՐԵԿԱՑԻ-ով, հասնելու համար մեր՝ Մշակութային ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴին եւ՝ ահա, ծաղկեալ Հայաստանը, Սփիւռքը...: Հո՛ն թէ հոս՝ ՈՍԿԵՇՂԹԱՆ պիտի երկարի անկասկած, ներքին ճառագայթումը կանգ պիտի չ'առնէ շնորհիւ մեր անխոնջ, տքնաջան և աննկուն ուսուցիչներուն...:

★